

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

УДК 330.34:339.94

В. М. ТАРАСЕВИЧ,
*професор, доктор економічних наук,
завкафедрою політичної економії,*
О. О. ЗАВГОРОДНЯ,
*доцент, доктор економічних наук,
професор кафедри політичної економії*

*Національна металургійна академія України,
пр. Гагаріна, 4, 49600, Дніпро, Україна*

ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІСТЬ, ГЕНЕРАЦІЙНІСТЬ, ВІДКРИТІСТЬ *

Розглянуто актуальну проблематику інноваційно-інформаційної економіки постіндустріального типу в контексті європейського вибору України в умовах глобальних трансформацій. Охарактеризовано ендогенні та екзогенно орієнтовані рушійні сили і джерела саморозвитку й генераційності інноваційно-інформаційної економіки. Акцентовано увагу на провідних тенденціях еволюції та креативному потенціалі її відкритої моделі, а також імперативах її регулювання в Україні.

Ключові слова: постіндустріальність; інноваційно-інформаційна економіка; знаннєємна інформація; неос; екогенетика; саморозвиток; генераційність; креативність; відкритість. Бібл. 17; рис. 9; табл. 2.

UDC 330.34:339.94

VIKTOR TARASEVYCH,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Head of the Department of Political Economy,*
OLENA ZAVHORODNIA,
*Associate Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Professor of the Department of Political Economy*

*National Metallurgical Academy of Ukraine,
4, Gagarin Ave., Dnipro, 49600, Ukraine*

INNOVATION-INFORMATION ECONOMY: POSTINDUSTRIALITY, GENERATIVITY, OPENNESS

Actual problems of postindustrial innovation-information economy in the context of European choice of Ukraine under conditions of global transformations are considered. The endogenous and exogenously oriented driving forces and sources of self-development and generativity of innovation-information economy are characterized. The attention is focused on the leading tendencies of evolution and creative potential of its open model, as well as the imperatives of its regulation in Ukraine.

© Тарасевич Віктор Миколайович (Tarasevych Viktor), 2018; e-mail: viktarsevich@gmail.com;

© Завгородня Олена Олександрівна (Zavhorodnia Olena), 2018; e-mail: elenzavg@gmail.com.

* Закінчення. Початок див. у № 3, 2018 р.

Keywords: postindustrial; innovation-information economy; knowledge-intensive information; neos; ecogenetics; self-development; generativity; creativity; openness.

References 17; Figures 9; Tables 2.

Тенденції розвитку та креативний потенціал відкритості інноваційно-інформаційної економіки

Становлення та розвиток *відкритої моделі* інноваційно-інформаційної економіки є закономірною відповіддю на виклики постіндустріальних реалій. Рушійного імпульсу цій моделі та збагаченню її *креативного потенціалу* надають базові комплементарні *тенденції*, що зумовлюють та підсилюють одна одну. З огляду на реальний симбіоз та синтез інновацій і ЗЄІ (рис. 5), цілком логічно *першою* назвати *тенденцію знаннєсної інформатизації та комп'ютеризації*. Масове впровадження нових і новітніх цифрових, мікропроцесорних ІКТ, їх проникнення всюди, де циркулює ЗЄІ, знімають ряд обмежень, пов'язаних із задоволенням інформаційних потреб людини і суспільства.

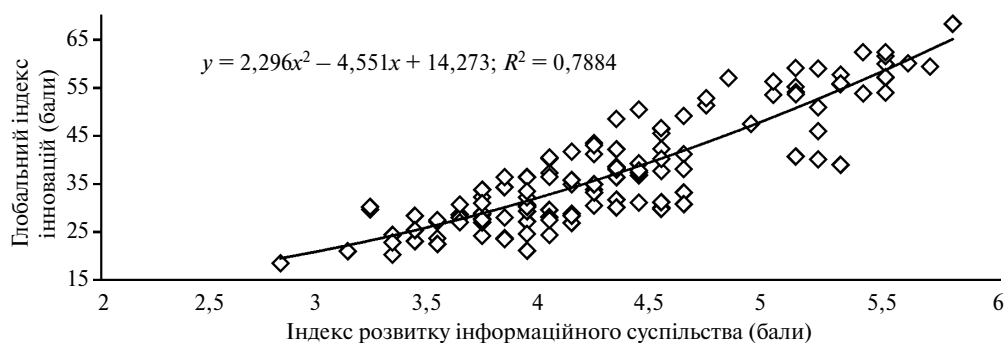

Рис. 5. Кореляція між глобальним індексом інновацій та індексом розвитку інформаційного суспільства у 2016 р.

Складено авторами за: The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org>. – 11.09.2017; ITU. ICT development Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2016/index.html>. – 23.09.2017.

Комплексні зміни ведуть до таких широкомасштабних результатів, як:

- зростання обсягів об'єктизованої (“відокремленої”, але не відчуженої від суб'єкта) інформації;

- інтенсифікація інформаційних потоків з майже миттєвим зворотним зв'язком, розширення їх змістового наповнення, підвищення доступності й актуальності;

- здешевлення прийому-передачі ЗЄІ та її опрацювання, зменшення вартості тиражування й розповсюдження ПІТ, полегшення верифікації їх новизни й авторства;

- розширення можливостей оперативного задоволення потреб економічних акторів, збільшення швидкості їх реагування на запити й виклики середовища, підвищення рівня якості управлінських компетенцій;

- зняття обмежень на обсяги трансльованої та архівованої ЗЄІ, зменшення ймовірності втратити важливі, але недооцінені й незатребувані у поточний момент дані;

- підвищення швидкості й ефективності технологій збирання та опрацювання даних та інформації, моніторингу інформаційних потоків, зокрема, тих, де дотепер була неможлива безпосередня присутність людини, чиї фізіологічні

обмеження відігравали роль “вузької ланки” управлінських контурів “зворотного зв’язку”;

– штучна інтелектуалізація і масова автоматизація виробничих циклів, які частково звільнили людину від рутинних виробничих та управлінських операцій;

– спрощення та прискорення вертикального і горизонтального транскордонного трансферу ЗЄІ та баз даних;

– упровадження та поширення мережевих телекомунікаційних online-технологій роботи з просторово-розподіленими даними. Завдяки їм для акторів стискаються час і простір, відкриваються кордони, створюються можливості відповідно до потреб та інтересів знаходити, встановлювати та підтримувати контакти майже в будь-якому місці земної кулі. “Контактне поле” учасників – зонований за щільністю, силою та ймовірністю взаємодій просторовий ареал дифузії ЗЄІ – розширюється і наближається до кордонів ноосфери. Поточний стан та рівень розвитку *мереж* в інноваційно-інформаційній економіці визначають спроможність і схильність учасників “працювати” з новими й новітніми формами надання знань та ЗЄІ, технологіями їх опрацювання. Водночас вони відображають наявність технологічних передумов у приватному і суспільному (державному) секторах для продукування, поширення та використання результатів розвитку інноваційно-інформаційної економіки (рис. 6 і 7).

Рис. 6. Кореляція між глобальним індексом інновацій та індексом мережевої готовності (Network Readiness Index) у 2016 р.

Складено авторами за: The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org>. – 11.09.2017; WEF. Network Readiness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/network-readiness-index/>. – 14.09.2017.

Друга – тенденція креативізації економіки та суспільства, що узвичаює інноваційність як спосіб буття економічних акторів. Найбільш значущими об’єктивними факторами експансії економічної творчості є:

– певне виснаження природних резервів екстенсивного зростання, що спонукало до пошуку нетрадиційних (інноваційних) способів підтримання позитивної економічної динаміки; про наближення наявного технологічного базису до межі можливостей говорить низхідний тренд темпів зростання і мультифакторної продуктивності праці у країнах ОЕСР, і світового ВВП *;

* The World Bank Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org>. – 17.09.17; OECD Compendium of Productivity Indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PDYGTN>. – 12.06.16.

– інноваційно-інформаційна революція, що прискорила знаннєємні інформаційні потоки, радикально реорганізувала комунікаційні взаємодії акторів, дозволила сформувати відкриту глобальну базу знань, інтенсифікувати процеси творення та дифузії ЗЕІ та ППП;

– масова автоматизація виробничо-технологічних циклів, що обмежила для людини вибір варіантів продуктивного використання й комерціалізації власних СЛС;

– досягнутий високий рівень життя в розвинутих країнах з відповідною орієнтацією виробництва на задоволення індивідуалізованих потреб споживача, безперервне оновлення номенклатури та диференціація спектра споживчих властивостей благ, що їх задовольняють; у цих умовах підвищення реального добробуту економічних акторів відбувається за рахунок унікальних нецінових та недохідних факторів [12, с. 56], а якості життя – завдяки розширенню доступу до благ, пропонувані економікою вражень, індустрією розваг і мас-медіа; істотне розширення творчої практики індивідуалізації продуктів і послуг, у свою чергу, породжує додаткові ринки та створює нові альтернативні можливості для отримання прибутків і надприбутків; саме економічний добробут виконує важливу роль фундаменту, “платформи” розвитку інноваційно-інформаційної економіки з точки зору її ресурсозабезпеченості, здатності й готовності сприймати продуктивні та процесові новації;

– відносна девальвація економічної цінності традиційних факторів виробництва в умовах прискорення соціально- та техніко-економічного часу, що у першому випадку відображається у збільшенні кількості значущих подій за календарну одиницю часу, а в другому – у скороченні чи передчасному припиненні життєвих циклів продуктів і технологій, тобто є їх обриванням ще до завершальної втрати останніми споживчих властивостей; водночас посилюються стимули до вдосконалення людського капіталу й підвищення рівня його адекватності потребам експлуатації та обслуговування нових техніки і технологій (як форма прояву закону відповідності рівнів розвитку уречевленого і людського факторів виробництва); формуються передумови для зростання продуктивності, вартості та ціни пропозиції робочої сили (праці), що додатково стимулює до економічної творчості та продуктивної знаннєємної зайнятості (knowledge-intensive employment).

Рис. 7. Кореляція між індексом розвитку інформаційного суспільства та індексом мережевої готовності у 2016 р.

Складено авторами за: ITU. ICT development Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2016/index.html>. – 23.09.2017; WEF. Network Readiness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016/network-readiness-index/>. – 14.09.2017.

Третя – тенденція глобалізації конкурентних відносин і загострення конкурентної боротьби в економічному середовищі, де майже нівельовано територіальний чинник. Конкурентний тиск зумовлює зростання потреб розвитку та примушує економічних акторів швидше реагувати на зовнішні виклики та кон’юнктурні коливання, убезпечувати себе та власні активи від морального старіння, протидіяти стрімкому вичерпанню інноваційно-інформаційних джерел монопольної та диференціальної ренти. Таким чином, дедалі потужніше проявляють себе стимули до ротації факторів конкурентоспроможності й чергової зміни лідера (рис. 8), виведення у доміанти ресурсів ЗЕІ, що насамперед вирізняються: а) порівняно більшим продуктивним і доходогенераційним потенціалом; б) множинними позитивними мережевими і зовнішніми ефектами; в) здатністю розширювати економічний простір та забезпечувати реалізацію експансіоністських стратегій, запобігаючи антагонізації еколого-економічних суперечностей тощо.

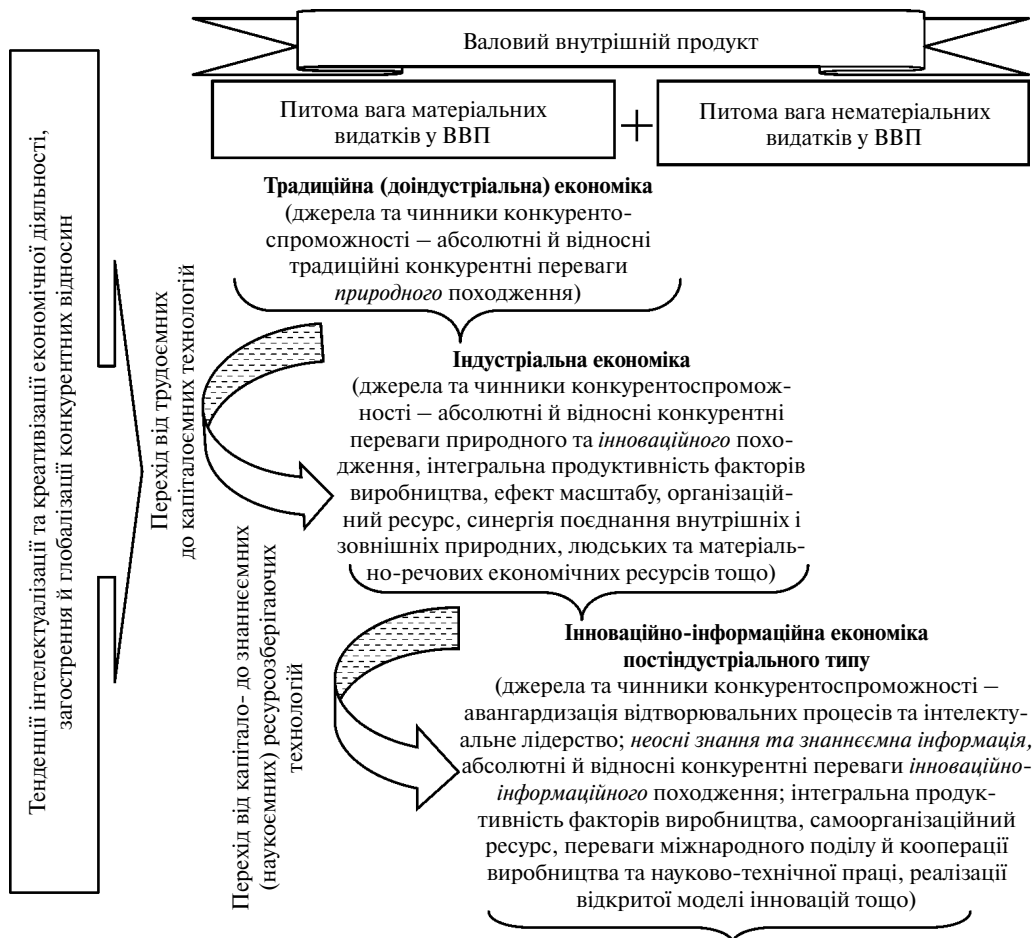

Рис. 8. Зрушення у структурі ВВП унаслідок зміни домінантних тенденцій і факторів економічної діяльності, умов глобальної конкуренції та джерел конкурентоспроможності

Складено авторами.

Особлива роль каталізатора економічного розвитку належить інноваційно-інформаційній лібералізації – масовій відмові від тотального захисту новачинних таємниць від конкурентів та зменшенню бар’єрів у русі ЗЕІ, ІПП та інноваційно-інформаційного капіталу теренами глобальної економіки. Причини ослаблення

позицій мікро- та макропротекціонізму слід шукати в самій природі знань і ЗЄІ, сучасній специфіці їх продукування та нерівномірності науково-технічного розвитку.

Насамперед ідеться про відомі парадокси *евристики* і *стохастичність* творчих пошуків з іманентною їм непередбачуваністю та множинністю супутніх отриманих результатів. Звісно, лише частина з них тісно корелюватиме з бізнес-стратегією самого розробника та, з огляду на ресурсні обмеження, ефективно використовуватиметься. Залишок же може стати в нагоді комусь іншому. Здоровий глузд підказує: якщо є хоч мінімальний шанс комерціалізувати такий результат, скорочуючи витрати та підвищуючи віддачу внутрішнього портфеля інтелектуальної власності, то цим слід скористатися. Тим більше що через посилення тенденцій інтелектуалізації та креативізації абсолютні обсяги зайвого ІПП та супутньої ЗЄІ щороку збільшуються.

Водночас зрозуміло, що за наявної швидкості змін унеможлиблюється задоволення інноваційних потреб та інтересів виключно за рахунок власних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Мультидисциплінарний характер і зростаюча складність роблять результативні наукові дослідження, НДДКР та інновації дедалі більш ризикованими і дорожчими. Відповідні витрати подвоюються кожні 7–10 років [13, с. 14]. Вимога їх самоокупності передбачає дедалі ширшу й глибшу диференціацію сфер застосування інновацій. Окремий актор (організація) не може володіти всією ЗЄІ, обмеженість ресурсів не дозволяє йому самостійно інноваційно підтримувати всі спеціалізовані напрями власної економічної діяльності. Цілком природно, що він не має можливості отримувати й опрацьовувати гігантські масиви актуальної ЗЄІ про технологічні та продуктові новинки, ринки, кон'юнктурні цінові тренди тощо. Як наслідок, ефективність розвитку, заснованого на закритих інноваціях [14], знижується, а в акторів не залишається іншого вибору, як повніше використовувати переваги поділу й кооперації інтелектуальної праці, реорганізувати модель співпраці із середовищем, підвищуючи рівень відкритості, частіше виходити на ринок ІПТ і звертатися до послуг інформаційного бізнесу.

Адекватним чином змінюється ставлення до об'єктів інтелектуальної власності та авторського права. Нарівні з високотехнологічним основним капіталом і наукомісткою продукцією вони починають розглядатись як товар (потенціальний ринковий актив, джерело доходів і підойма впливу на контрагентів), яким слід взаємовигідно обмінюватися з іншими суб'єктами інноваційно-інформаційної діяльності, особливо якщо він виходить за межі наявної спеціалізації учасників і не становить для них безпосередньої практичної цінності. Найперспективнішими формами комерційного обміну є:

– купівля-продаж ІПТ (патенти на винаходи, промислові зразки, корисні моделі, копірайти, ноу-хау, товарні марки (знаки), програмне забезпечення для ПЕОМ, бази даних, топології інтегральних схем, дозвільні ліцензії тощо) з повним чи частковим передаванням прав власності;

– інсорсинг і аутсорсинг інтелектуальних та інноваційно-інформаційних послуг (НДДКР, інжиніринг, консалтинг);

– продаж запроваджених технологій за умови, що експорт або імпорт машин і устаткування супроводжується переданням проектною документації та технологічної інформації про принципи їх функціонування.

Дедалі актуальнішими стають такі форми підключення до комерційних мереж і поділу ризиків, як стратегічні партнерства, альянси та холдинги; франчайзинг; прямі венчурні інвестиції, які повністю або частково набувають форми ІПП. Тип створених дочірніх венчурних компаній (Seed, Start up, Spear off, Early stage, Expansion) визначатиметься відповідно до стану протеновації, обсягу ресурсів і конкретних заходів, необхідних для доведення її до форми, яка зацікавить потенціальних споживачів.

Вагомий внесок у підвищення рівня відкритості інноваційно-інформаційної економіки належить *підвищенню мобільності людського капіталу*, зокрема, пов'язаному з поширенням у глобальному масштабі серед професійної еліти практики job shopping як альтернативи поступовому кар'єрному зростанню [15]. Йдеться про *самостійний* безперервний пошук висококваліфікованими працівниками більш привабливих сторонніх пропозицій з працевлаштування, їхню жагу змін і готовність “кочувати” за більш високими доходами та перевагами, особливо в разі втрати інтересу до проекту, яким вони займаються. Найбільшою “схильністю до кочівництва” вирізняються так звані “золоті кочівники” (golden job-movers) – носії комерційних таємниць: науковці, професійні політологи, менеджери, маркетингологи та бізнес-консультанти; фахівці з надання фінансових послуг, фахівці у сфері ІКТ, програмування та системного адміністрування, науково-дослідницький середній і технічний персонал. Ще одним аспектом проблеми є “втеча мізків” (brain drain), пов'язана з істотним поглибленням соціально-економічної нерівності країн світу і диференціацією умов для самореалізації та “соціального ліфта” особистостей, насамперед висококваліфікованих і талановитих. Отже, компанія, яка вкладає кошти в НДДКР і розвиток персоналу, в будь-який момент може втратити розробки разом із співробітниками, які спокусилися більшими вигодами й перейшли до конкурентів або створили власний венчурний бізнес-проект на базі набутих у компанії знань і вмінь, комерційних та технологічних таємниць. Щоб уникнути такої загрози й запобігти втратам, їй доцільно якомога раніше оприлюднити ЗЄІ про отримані нові результати та юридично закріпити за собою відповідні права на інтелектуальну власність. В аналогічний спосіб можна боротися з неумисним витоком стратегічно важливої ЗЄІ, хакерством чи технологічним шпіонажем. Останній активізуватиметься за загострення конкурентних відносин і збільшення виграшу лідерів у гонитві наперед.

Наявний потужний і суспільно значущий потенціал зростання інноваційно-інформаційної економіки не буде повністю реалізований, якщо власники ІПП не відчуватимуть себе *достатньо захищеними* від проявів недобросовісної конкуренції й не боятимуться втратити належні їм за правом першості ексклюзивні переваги монополістів. ІПП та об'єкти авторського права надзвичайно вибагливі до правової якості середовища, в якому проходить їх життєвий цикл (рис. 9).

Одними з визначальних передумов добровільної взаємовигідної співпраці зацікавлених учасників (творців ІПП, його власників, продавців, покупців, посередників) є широкий спектр юридично визнаних об'єктів привласнення, легалізована варіативність форм розмежування й делегування відповідних прав, надійність та ефективність механізмів їх захисту. Найвищий ступінь захисту забезпечується при територіальних переміщеннях ІПП внутрішньофірмовими

інформаційними, логістичними і дистриб'юторськими каналами транснаціональних корпорацій. Спільне використання результатів НДДКР материнськими та дочірніми компаніями, а також філіями не супроводжується зміною власника і не містить явної небезпеки, пов'язаної з несанкціонованим доступом сторонніх осіб до відповідної інноваційної ЗЄІ. Оскільки її дифузія – невід'ємна складова стратегії саморозвитку транскордонної інтегрованої системи, можна констатувати безпосередній зв'язок між масштабами та темпами транснаціоналізації бізнесу й масштабами інноваційно-інформаційних взаємодій резидентів і нерезидентів, пов'язаних транснаціональним капіталом, а також між тенденцією транснаціоналізації мікроекономічних процесів та дедалі ширшим розкриттям у міждержавному просторі “воріт глобалізації” [16], торуванням крізь них шляхів для дифузії ЗЄІ та інновацій, поширенням прямих форм інноваційного інвестування.

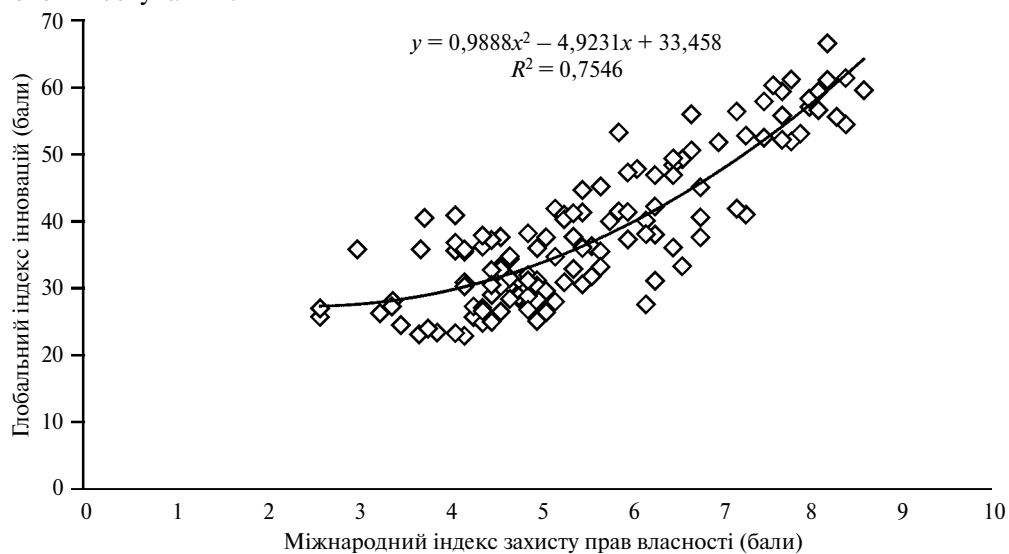

Рис. 9. Кореляція глобального індексу інновацій та міжнародного індексу захисту прав власності (The International Property Right Index) у 2015 р.

Складено авторами за: The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org>. – 11.09.2017; International Property Rights Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/countries>. – 14.09.2017.

Звісно, за результатами економічної глобалізації в цілому та транснаціоналізації зокрема можливим є процес пригнічення ендогенного екзогенним. У разі конфлікту інтересів міграція і дифузія чужорідних екогенетичних елементів, їх проникнення у внутрішнє середовище як симбіонтів, агресорів чи “агентів впливу” загрожують економічним та екологічним *колоніалізмом*, несприятливими змінами в зовнішніх обмеженнях самовідтворення, зокрема, через штучне зменшення кількості ступенів політичної та економічної свободи, звуження альтернатив розвитку внаслідок моноспеціалізації у міжнародному і регіональному поділі праці. Щоб запобігти цьому, ціннісний селектор “*національний економічний патріотизм*” і механізми превентивного захисту стратегічно значущих секторів економіки та високотехнологічних галузей промисловості від численних внутрішніх і зовнішніх загроз, зокрема, проявів політичного авантюризму, мають бути легітимізовані та вбудовані в організаційно-регуляторну підсистему національної економіки.

**Про імперативи регулювання інноваційно-інформаційних процесів
у національній економіці України**

Інноваційно-інформаційна економіка постіндустріального типу та іманентній процесі не можуть адекватно регулюватись “індустріальним” інструментарієм. Потрібні механізми і підйоми *постіндустріального* гатунку, спрямовані на *випереджальний розвиток національної економіки та її інноваційно-інформаційної складової*.

Чи може зростання відбуватися поза впливом інноваційно-інформаційних чинників? Так, у разі реалізації переважно екстенсивного варіанта національного відтворення. Досвід України підтверджує, що метаболічний взаємозв'язок “більші обсяги споживання ресурсів → додатні кількісні зміни результатів функціонування” за інших рівних умов здатний забезпечувати і підтримувати висхідну траєкторію макроекономічної динаміки. Звісно, таке економічне зростання залежить від приросту використаних ресурсів і лімітоване у часі. Якісні метаморфози, пов'язані з “ресурсним прокляттям”, набувають переважно регресивного характеру і становлять загрозу для майбутнього країни. Тривале нехтування якістю на користь кількості, рентоорієнтована поведінка й гонитва за короткостроковою кон'юнктурною вигодою обертаються на соціальну і технологічну деградацію, підвищення залежності від зовнішнього світу в процесі виснаження власної ресурсної бази чи несприятливої кон'юнктури світових ресурсних ринків.

Потужні пролонговані загрози самовідтворенню та стабільності національної економіки також впливають з примітивізації профілю її спеціалізації в міжнародному поділі праці, у тому числі науково-технічної [17, р. 10–12]. Індикаторами цього є погіршення технологічної структури експорту *, посилення його сировинної спрямованості. Водночас спостерігається послаблення статусних позицій України у світовій технологічній піраміді, відбуваються істотне зрушення джерел дифузії інновацій і технологічних знань, втрата найбільш динамічних прибуткових високо- та середньотехнологічних ринкових ніш, а також прав на безпосередню участь у привласненні глобальної технологічної ренти. Крім того, Україна, з певних причин хронічно зменшуючи наукомісткість ВВП і нехтуючи здобутками власного все ще доволі потужного науково-технічного потенціалу, потрапляє в замкнене коло залежності від зарубіжних продуцентів науково-технічних знань та ІПП. Сальдо платежів за використання об'єктів прав інтелектуальної власності невпинно погіршується і негативно тисне на національний торговельний баланс.

Найбільш небезпечно, що в межах дії негативних тенденцій опиняються механізми інноваційно-інформаційного самооновлення технологічного геному, які здатні кардинально змінити регресивні тренди, доки вони не стали незворотними. Про це, на жаль, прямо свідчать експертні оцінки порівняльних інноваційних переваг національної конкурентоспроможності України, представлені у таких відомих міжнародних аналітичних дослідженнях, як *Global Competitiveness Report*, *Global Innovation Index* та *Innovation Union Scoreboard*.

Не викликає сумнівів, що подолання негативних явищ і процесів в інноваційно-інвестиційній сфері, забезпечення випереджального розвитку ІЕ потре-

* Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>. – 20.10.2017.

бують: а) формування та розбудови адекватної специфічним вітчизняним умовам національної інноваційно-інформаційної системи (НІС); б) масштабної інвестиційної експансії держави, підпорядкованої інноваційно-інформаційному системотворенню, в) повноцінної функціональної самореалізації держави в ролі координатора та регулятора інноваційно-інформаційної макродинаміки з широкими компетенціями щодо вдосконалення і протекціонізму національної екогенетики.

Конкретні історичні умови в Україні визначають, на нашу думку, доцільність побудови *двополюсної моделі* участі держави в НІС. На *одному* полюсі мають бути сконцентровані заходи щодо безпосереднього централізованого управління коопераційними та інтеграційними процесами в науково-технічній та інноваційно-інформаційній сферах, що охоплюють та захищають сегменти і проекти стратегічного загальнонаціонального значення. Нагромаджений світовий досвід переконує, що найбільш ефективними засобами, які дозволяють забезпечити себе від грубих помилок при задоволенні фінансових потреб суспільного сектору, відповідального за генерацію знань, ЗЄІ й розширене відтворення людського капіталу, а також ВПК, є:

- визначення на основі світових стандартів і законодавче встановлення мінімальних квот відповідних бюджетних видатків (% до ВВП та (або) % до сукупних видатків бюджету);

- надання їм статусу захищених статей та пріоритетності при розподілі бюджетних ресурсів, що апіорі унеможлиблює фінансування за залишковим принципом;

- встановлення відповідальності за недотримання вимог бюджетного законодавства щодо фінансування захищених статей бюджету;

- розроблення, прийняття, якісне та цільове виконання програмно-цільового *бюджету розвитку*, в межах якого вирізняється стаття “державні закупівлі вітчизняної високотехнологічної продукції”. Розмір коштів, виділених за цією статтею, має корелювати з розробленими та прийнятими індикативними планами (річними, три- та п’ятирічними) виробництва найважливішої наукоємної та інноваційно-інвестиційної продукції.

Другий полюс об’єднує заходи, орієнтовані на формування ресурсної та організаційно-правової платформ і контактного поля інноваційно-інформаційних взаємодій, розвиток *національної інноваційно-інформаційної ідеології та культури*, заохочення й координацію приватних інноваційних ініціатив, нарощування та актуалізацію відтворювального потенціалу ІІЕ. Для цього слід широко використовувати неемісійні механізми прямої бюджетної інноваційно-інвестиційної експансії та інструментарій бюджетно-податкового регулювання, спрямований на *абсолютне і відносне зростання ефективних державних та приватних інвестицій у пріоритетні галузі й види діяльності за випереджального зростання їх інноваційної частки*.

В умовах оптимального функціонування координаційно-регуляторних механізмів слід очікувати виникнення інтерактивного інноваційно-інформаційного простору, який самочинно не тільки генеруватиме й поширюватиме імпульси зростання в національній економіці, а й продукуватиме засоби й технології вдосконалення національної екогенетики, сприятиме сталому соціально-економічному розвитку.

Висновки

Отже, результати дослідження дозволяють визначити *критичну залежність випереджального розвитку* інноваційно-інформаційної економіки постіндустріального типу від:

а) досягнутого рівня економічного добробуту, що характеризує її ресурсо-забезпеченість, здатність і готовність до виробництва, впровадження, розповсюдження й споживання ЗЄІ та інновацій;

б) стану сфери генерації, дифузії та використання знань і ЗЄІ, у тому числі методологічного характеру, які розширюють можливості гностично-наукової референції суспільного та економічного буття й прискорюють її темпи;

в) рівня розвитку цифрових, інформаційно-комунікаційних технологій та мережевої готовності, які, з одного боку, визначають спроможність і схильність акторів працювати з новими й новітніми формами надання знань і ЗЄІ, технологіями їх опрацювання, а з іншого – відображають наявність передумов у приватному та суспільному (державному) секторах для використання й поширення ІКТ, зокрема доступність ІКТ-послуг;

г) рівня розвитку людського капіталу та досягнень у соціальній сфері, яка спеціалізується на збереженні й розширеному відтворенні сутнісних сил людини, підвищенні її пізнавального, креативного та інтелектуального потенціалів;

д) наявних передумов, ступенів свободи і можливостей для самореалізації особистості, відкритості макроекономічної системи для підприємницьких та інноваційних ініціатив мікроекономічних акторів і їхньої соціальної мобільності – кар'єрного зростання та підвищення соціально-економічного статусу за результатами особистих здобутків і перемог.

Щодо окремих національних економік, то їх перспективи та можливості інтенсифікації інноваційно-інформаційної макродинаміки й досягнення передових рубежів НТП безпосередньо визначаються ефективністю і патріотичністю НПС, її комфортністю для творців та інноваторів, якістю правового захисту отриманих ними інтелектуально-інформаційних результатів.

Зрозуміло, щоб перекласти зазначені імперативи мовою конкретних практичних рекомендацій і пропозицій, потрібні відповідні додаткові економіко-прикладні дослідження.

Список використаної літератури

12. Білоцерківець В.В. Нова економіка: зміст та еволюція : моногр. – Дніпропетровськ : Січ, 2013. – 366 с.

13. Барютин Л.С. и др. Основы инновационного менеджмента: Теория и практика : учеб. ; [под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Минделли]. – 2-е изд. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2004. – 518 с.

14. Chesbrough H., Haverbeke W., West J. Open Innovation: Researching a New Paradigm. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 472 p.

15. Attali J. Millennium: winners and losers in the coming world order. – New York : Random House, 1991. – 132 p.

16. Andersson A.E. Gateways to the Global Economy ; [eds. A.E. Andersson, D.E. Andersson]. – Cheltenham, UK : Edward Elgar, 2000. – 268 p.

17. Zavorodnia O.O., Alsufieva O.O. National innovation systems: classification, ranking and positioning in the Global Innovation Space // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. – № 1 (57). – С. 9–19.

References

12. Bilotserkivets' V.V. *Nova Ekonomika: Zmist ta Evolyutsiya* [New Economy: Content and Evolution]. Dnipropetrovsk, Sich, 2013 [in Ukrainian].
13. Baryutin L.S. et al. *Osnovy Innovatsionnogo Menedzhmenta: Teoriya i Praktika* [Fundamentals of Innovation Management. Theory and Practice]. A.K. Kazantsev, L.E. Mindelli (Eds.). Moscow, PH "Ekonomika", 2004 [in Russian].
14. Chesbrough H., Haverbeke W., West J. *Open Innovation: Researching a New Paradigm*. Oxford, Oxford University Press, 2006.
15. Attali J. *Millennium: Winners and Losers in the Coming World Order*. New York, Random House, 1991.
16. *Gateways to the Global Economy*. A.E. Andersson, D.E. Andersson (Eds.). Cheltenham UK, Edward Elgar, 2000.
17. Zavorodnia O.O., Alsufieva O.O. National innovation systems: classification, ranking and positioning in the Global Innovation Space] *Ekonomichniy visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu – Economic Bulletin of the National Mining University*, 2017, No. 1 (57), pp. 9–19.

Стаття надійшла до редакції 28 вересня 2017 р.
The article was received by the Editorial staff on September 28, 2017.
